

Nr 393

Av herr **Ohlon**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för upprustning av universitet och högskolor.

Kungl. Maj:ts proposition nr 104 innehåller bl. a. förslag rörande tillsättande av ordinarie universitetslektorer. Huvudsyftet med den föreslagna åtgärden anges av departementschefen vara »att väsentligt effektivisera den akademiska undervisningen på ett- och tvåbetygsstadiet». De nya befattningshavarnas huvuduppgift skall därför vara undervisning. Departementschefen säger sig i detta sammanhang vilja särskilt understryka, att det från den akademiska undervisningens synpunkt är önskvärt, att till universitetslektoraten kan förvärvas personer »med så hög vetenskaplig kompetens som möjligt samt med särskilt intresse och fallenhet för även- som speciell inriktning på akademisk undervisning».

Även universitetskanslern framhåller i sitt yttrande, att kraven på innehavarna av de nya befattningarna måste ställas mycket högt. Huvudvikten vid all akademisk undervisning — även på ett- och tvåbetygsstadiet — måste, säger han, läggas vid att lära studenten »att bilda sig en egen uppfattning om de föreliggande problemen». Har en student inte fått tillfälle att förvärva den förmågan, då har hans universitetsstudier blivit förfelade i ett väsentligt hänseende, och undervisningen har då misslyckats med en av sina huvudsakliga uppgifter. Om den akademiska undervisningen icke i första hand inriktas mot detta mål utan mot kunskapsinhämtande och förvärvande av färdigheter, har den, enligt kanslerns mening, icke längre något verkligt existensberättigande; då kan universitetens roll övertagas av »undervisningsanstalter av seminariekaraktär». All väsentlig akademisk undervisning måste, inskärper han, genomsyras av »ett vetenskapligt kritiskt betraktelsesätt».

Ur dessa premisser drar kanslern två betydelsefulla slutsatser. Den ena synes helt sammanfalla med den som departementschefen når fram till och som refererats ovan: den akademiska undervisningen bör alltid »handhavas av lärare som besitter hög kompetens och god pedagogisk skicklighet samt äger förmåga att meddela just denna form av undervisning». Den andra slutsatsen däremot står i bjärt kontrast till själva den grundsyn, från vilken departementschefen utgår, då han drar upp riktlinjerna för universitetslektorernas undervisning. Kanslern säger sig nämligen icke kunna godtaga en uppdelning av undervisningen i två huvudformer med

sinsemellan principiellt skilda syftemål, ett yttrande, som bör ses mot bakgrunden av ett annat uttalande av kanslern, även det, ehuru endast i största korthet, refererat i propositionen. Kanslern vänder sig där mot den skarpa gränsdragning mellan s. k. lektionsundervisning, avsedd att meddelas av lektorer, och s. k. seminarieundervisning, avsedd att meddelas av professorer och docenter, som har föreslagits från visst håll. Men just denna gränsdragning är grundförutsättningen för departementschefens förslag.

I detta förhållande måste man söka förklaringen till att

1) tjänstgöringsskyldigheten för universitetslektor sätts till minst 12 veckotimmar under 33 veckor, d. v. s. 396 timmar per år, vederbörande myndighet dock obetaget att på ytterst vaga grunder utöka detta timal ad libitum;

2) universitetslektorerna placeras i lönegrad Ao 26, vilket innebär en placering visserligen nominellt i samma lönegrad som lektorer med motsvarande utbildning vid provårsläroverk och seminarier men i realiteten ca 8 % lägre lön än dessa och fyra löneklasser under lektorerna vid lärarhögskolan.

Uppenbart är, att en tjänstgöring av den föreslagna omfattningen innebär en arbetsbörda, som betydligt överstiger den genomsnittliga vid ett läroverk eller seminarium, såframt de av departementschefen själv men framför allt av kanslern framställda kraven på en undervisning av *akademisk* karaktär skall kunna uppfyllas. Resultatet måste i första hand bli, att universitetslektorernas möjligheter att följa med vad som sker inom vetenskapen starkt beskärs — någon egen forskning kan det inte gärna bli tal om — i andra hand, att undervisningens nivå sjunker. Man frågar sig, om inte den föreslagna vägen måste leda till en »lektionsundervisning» av en art, som man numera söker komma ifrån redan på gymnasiestadiet.

Vad lönesättningen beträffar, rimmar den mycket illa med de från alla håll framställda önskemålen, att tjänsterna måtte göras konkurrenskraftiga. Den synes snarare kunna leda till det förhållandet, att universitetslektoraten blir expektanstjänster för aspiranter på de bättre betalda tjänsterna vid provårsläroverk och folkskoleseminarier. Huruvida detta kan ha varit departementschefens avsikt undandrar sig ett säkert bedömande men förefaller knappast troligt; säkert är att det inte stämmer med vad kanslern tänkt sig. Detta framgår av vad han, enligt citat sid. 76 i propositionen, har yttrat om skillnaden mellan folkskoleseminariernas undervisning och de akademiska läroanstalternas. »På grund av den markanta skillnad», säger han, »som råder mellan seminarieundervisning och undervisning vid de akademiska läroanstalternas synes naturligen större krav böra ställas på dem som har att meddela undervisning vid sistnämnda läroanstalter än vid seminarierna.» Med högre krav borde rimligtvis följa högre lönesättning eller i varje fall likvärdig. Den har i stället blivit två löneklasser lägre.

Då Kungl. Maj:ts förslag i lönefrågan bygger på förhandlingar med

vederbörande tjänstemannaorganisation förefaller det mig tyvärr i dagens läge omöjligt att genom årets riksdagsbeslut uppnå den sakligt motiverade löneplaceringen av universitetslektorerna. Däremot förutsätter jag att särskilda övergångsbestämmelser skapas som garanterar att de docentkompetenta lektorer som nu uppehåller pedagogiska lektorat vid universitet eller högskola ej vållas några minskningar i nu utgående löneförmåner.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 104 måtte besluta att sådana särbestämmelser utfärdas som förhindrar att lektorer som uppehåller pedagogiska lektoratsförordnanden vid universitet och högskolor, vilka sträcker sig över 1 juli 1958, liksom de som erhållit omförordnande å sådant lektorat fr. o. m. nämnda datum får sina löneförmåner försämrade genom ikraftträdandet av de i propositionen föreslagna nya lönebestämmelserna.

Stockholm den 9 april 1958

Sven Em. Ohlson

Nr 394

Av herrarna **Edström** och **Osvald**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för upp-
rustning av universitet och högskolor.

(Lika lydande med motion nr 497 i Andra kammaren)

Stockholm den 9 april 1958

Gunnar Edström

Hugo Osvald